

PAPER DETAILS

TITLE: Covid-19 pandemisi sürecinde ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

AUTHORS: Gülsah Rûmeysa Malkamak, Halûk Ünsal

PAGES: 121-153

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3886305>

Gönderim: 26.04.2024

Kabul: 31.07.2024

Tür: Araştırma Makalesi

Covid-19 pandemisi sürecinde ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

Gülşah Rümeysa MALKAMAK^a
Halük ÜNSAL^b

^a Gazi Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-5657-8827

^b Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-8380-7007

**Bu çalışma 781120 tez numaralı, "Covid-19 pandemisi sürecinde ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri" adlı tezden üretilmiştir.*

Özet

Tüm dünyada ve Türkiye’de Covid-19 pandemisinin etkilediği alanların başında eğitim gelmektedir. Bu süreçle birlikte yüz yüze eğitimde aksamalar yaşanmış ve uzaktan eğitim ile öğretimin sürekliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili ortaokul öğrencilerinin görüşlerini almaktır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseninde yürütülmüştür. Araştırmanın verilerini toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul iline bağlı bulunan iki devlet okulunda öğrenim gören 40 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcılar gönüllülük esaslarına uygun olarak belirlenmiş ve uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde ortaokul öğrencilerinin internet ve alt yapı, uygun olmayan ev ortamı, donanım yetersizliği, sistemsel sorunlar, motivasyon eksikliği gibi problemlerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda çevrimiçi sınıf mevcudunun azaltılması, internet ve cihaz desteğinin sağlanması, uzaktan eğitim uygulamalarının Türkçe dil destekli olması ve geliştirilmesine yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, Uzaktan Eğitim, Ortaokul, Öğrenci Deneyimleri, Pandemi

Opinions of secondary school students on distance education during the Covid-19 pandemic

Abstract

Education is at the forefront of the areas affected by the Covid-19 pandemic. Due to the Covid -19 pandemic, there were significant disruptions in face-to-face education where distance education tools were swiftly adopted in Turkey. This study aims to collect the students' opinions on distance education during the Covid-19 pandemic. This study was carried out in the phenomenology pattern—one of the main qualitative research methods. A semi-structured interview form was used to collect the data of the research. A total of 40 students participated in the research where of Istanbul province. In the study, the participants were determined per the principles of voluntariness. Convenience sampling method was used in the study. The descriptive analysis method was used in the analysis of the data. Results from the data analysis show that students encountered internet-related and infrastructure problems, disruptions of distance education applications, lack of motivations, systemic errors and lack of enough devices and equipment. In accordance with the research results, various suggestions were made to reduce the number of online classes in distance education, to provide internet and device support, to support and develop distance education applications in Turkish language.

Keywords: Covid-19, Distance Education, Secondary School, Student Experience Pandemic.

Kaynak Gösterme

Malkamak, G.R. ve Ünsal, H. (2024). Covid-19 pandemisi sürecinde ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 10(2), 121-153. <https://doi.org/10.51948/auad.1473809>

Giriş

Pandemi sürecinde vakaların hızlı artışı ve hastalığın ölümcül sonuçları olması sebebiyle hükümetler virüsün bulaşma riskini azaltacak bir sürü önlemler almışlardır. Solunum yoluyla bulaşan virüs insanlar arasında sosyal mesafeyi zorunlu kılmıştır. Devletler bu konuda önlemler almaya ve eğitim, sağlık, ulaştırma gibi alanlarda yeni sosyal politikalar ile değişim ve dönüşümler yapmaya başlamıştır. Eğitim sistemi de bu düzenden etkilenen alanların başında gelmektedir. Covid-19 salgın hızını kontrol etmek için salgının başlarında test edilmiş bir aşı olmadığından, çoğu ülkede eğitim yüz yüze eğitimden evde güvende kalarak ve online eğitim faaliyetiyle devam etti. Bunun üzerine, hemen hemen tüm ülkelerdeki eğitim kurumları eğitimleri çevrimiçi platformlara dönüştürmeye başlamıştır. Bu durum hem öğretim üyelerinin hem de öğrencilerin çevrimiçi platformları hızla kullanmayı öğrenmelerini gerektirdi. Pandemi sürecinde Türkiye’de, 13 Mart 2020 tarihinde ilk, orta ve yükseköğretime 16 Mart 2020 tarihinden itibaren ara verilmiştir. Devam eden süreçte 23 Marttan itibaren uzaktan eğitime geçilmesi kararı alınmıştır. “Yine YÖK 26 Mart 2020 tarihinden itibaren bahar dönemi eğitim öğretim sürecinin sadece uzaktan eğitim, açık öğretim ve dijital öğretim imkânları ile sürdürülmesine karar verdi” (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2020). Okullarda yüz yüze eğitimin ara verilmesinin hemen ardından Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ile MEB’in ortaklaşa kurduğu EBA TV adında üç kanal hizmete geçmiştir. Uzaktan eğitim evden, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve TRT EBA TV kanalları (TRT EBA TV İlkokul, TRT EBA TV Ortaokul, TRT EBA TV Lise) ile devam etmiştir (Düzgün, 2020). Bu üç kanaldan (TRT EBA TV İlkokul, TRT EBA TV Ortaokul, TRT EBA TV Lise) altı ayrı frekansta yayın yapılmaya başlanmıştır. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencileri için Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İngilizce ve Hayat Bilgisi dersleri televizyon üzerinden verilmiştir ve bu süreçte dersleri 13 kaçırın öğrenciler için iyileştirme programı çerçevesinde tekrar dersleri yayınlanmıştır (MEB, 2020b). Covid-19 önlemleri kapsamında meslek liselerinde maske, siperlik, tek kullanımlık önlük ve tulum üretimi yapılmaya başlandı. Pandemi sürecinde okullarda eş zamanlı hijyen uygulamaları yapılarak, sınıflar tek tek dezenfekte edildi. 2021-2022 eğitim öğretim döneminde ülke genelinde vakaların azalması, aşılama hız kazanılması ve alınan tedbirler doğrultusunda yüz yüze eğitime tam zamanlı olarak tüm kademelerde 6 Eylül 2021 tarihinde geçilmiştir (MEB, 2021b). Koronavirüs tedbirleri kapsamında öğrencilerle bir araya gelmesi zorunlu olan öğretmenler için aşı olmamaları durumunda haftada iki kez PCR testi zorlu hale getirilmiştir.

Uzaktan eğitim sistemleri eğitime farklı açılardan katkı sağlamaktadır. Uzaktan eğitim öğrenme sürecinin etkinliğini artırabilir ve kullanıcılarına rahat ve ucuz bir öğrenme ortamı sağlar. Uzaktan eğitim sayesinde eğitimde zaman ve mekan sınırlılığı kalkmaktadır. Bu sayede birey istediği an istediği yerde eğitimine devam edebilir. Uzaktan eğitim örgün eğitime ulaşma imkanı olmayan hasta, özürlü ve hapisanedeki bireyler için eğitim imkanı sunması yönünden önemlidir. Böylelikle geleneksel eğitime uygun olmayan öğrencilere eğitim hizmeti verilmiş olur (Yadigar, 2010). Pandemi sürecindeki uzaktan eğitim farklı özellikleri ve gereklilikleri olan bir ortama dönüşmüştür. Eğitim kurumları bu kriz koşullarına hızlı bir şekilde yanıt vermeye ve uyum sağlamaya çalışarak derslerini acilen çevrimiçi ortamlara taşımaya çalışmıştır. Bu olağanüstü hal koşullarında eğitimi aksatmamak, devamını sağlamak için öncesinde herhangi bir hazırlık dönemi olmadan, çevrimiçi ortama uygun öğretim tasarımı ve planlamaları yapılmadan uzaktan eğitime geçilen bu eğitim “Acil Uzaktan Öğretim” olarak adlandırılmıştır. Covid-19 salgınında yürütülen uzaktan eğitim süreci, olağanüstü hal ortamında yüz yüze eğitimin geçici ve hızlı bir şekilde teknolojik ortama aktarılmasıdır (YÖK, 2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin uzaktan eğitime katılabileceği teknolojik imkan yetersizliği, internete bağlanma durumu, öğretmenlerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim sistemlerini kullanabilme yeterliliği gibi durumlar uzaktan eğitimin kalitesini etkilemektedir. Uzaktan eğitim sürecini etkileyen bu durumlar farklı gelirdeki ülkeler arasında görülmektedir (Yılmaz, Mutlu, Güner, Doğanay, & Yılmaz, 2020). Uzaktan eğitim sürecinde ülkeler kendi imkanları dahilinde bazen birbirine benzer uygulamalar, bazen de birbirinden farklı uygulamalar ve tedbirler almaya çalıştı. Bryce ve Fraser 2022, çalışmalarında covid-19 salgını sürecinde Amerika Birleşik Devletleri’nde öğrenim gören ortaokul ve lise öğrencilerinin süreç ile ilgili algılarını ve eğitimde yaşadıkları zorlukları keşfetmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda çoğu öğrencinin çevrimiçi öğrenmeye geçişte zorlandığı ve motivasyonlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Shuck ve Lambert (2020), çalışmasında amaç özel eğitim öğretmenlerinin acil durum uzaktan öğretimle ilgili deneyimlerini keşfetmektir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde karşılaştıkları zorluklar uzaktan öğretimin doğasında var olan eşitsizlik, baskı altındaki ailelere yeterli desteğin sağlanması, öğretim deneyimindeki değişiklikler olmuştur. Brooks, vd. (2020), çocukların pandemi dönemi okulların kapatılması sürecinde ev dışında yaptıkları faaliyetleri ve temasları incelemişlerdir. Araştırmada öğrencilerin normal okul günlerine kıyasla okulların kapalı olduğu zamanlarda başkalarıyla ve arkadaşlarıyla iletişimlerinin ve etkileşimlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Santos, vd. (2021) çalışmalarında amaç covid-19 salgını

sırasında çevrimiçi uzaktan eğitimi başarılı kılan faktörleri belirlemektir. Araştırmaya göre covid-19 salgını sürecinde güvenilir olmayan internet ve çevrimiçi eğitime katılacak cihazların yetersizliği başlıca zorluklar olmuştur. Çalışmaya göre kurumun çevrimiçi öğrenmeye hazır olması öğretmen ve öğrencilerin çevrimiçi uzaktan eğitim deneyimlerini güçlü bir şekilde etkilemiştir. Pandemi sürecinde öğrenciler için yaşadıkları bölgedeki internet ve teknolojik alt yapının zayıf olma durumları, uzaktan eğitim teknolojilerini kullanabilme yeterlilikleri, uzaktan eğitime yönelik tutumları, kişisel bilgisayara sahip olma durumları, pandemi korku ve kaygı duyguları da düşünüldüğünde süreci uzaktan yürütmelerinde karşılaşılabilecekleri güçlükler araştırılması gereken bir konudur. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin alınmasıyla elde edilecek bulguların bu alana yönelik yapılacak önleyici ve geliştirici çalışmalar için bir rehber işlevi göreceği ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili ortaokul öğrencilerinin görüşlerini belirlemektir.

Bu genel amaca göre aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitimde öğrenme sürecine ve uzaktan eğitim derslerine yönelik olumlu görüşleri nasıldır?
- 2- Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemler nelerdir?
- 3- Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerle iletişimine yönelik görüşleri nasıldır?
- 4- Ortaokul öğrencilerinin pandemi sürecinde arkadaşlık ilişkilerine yönelik görüşleri nelerdir?

İlgili Alanyazın

Araştırmanın bu bölümünde konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir. Çiftçi ve Aydın (2020)'nın çalışmasında amaç Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu hakkında Fen bilgisi öğretmenlerinin görüşlerini almaktır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin EBA platformunu en çok öğrencilere ödev vermek için kullandıkları görülmüştür. Aynı zamanda öğretmenlerin diğer ülkelerde kullanılan EBA benzeri platformlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Zan ve Umut- Zan (2020), çalışmalarında amaç Koronavirüs ile acil eğitim durumunda lisans öğrencilerinin, bu süreçteki

sorunlarını belirleyerek çözüm önerileri oluşturmak ve öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini irdelemektir. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler öğrencilerin %61'inin uzaktan eğitimle verilen derslere aktif olarak katılamadıkları, %60,25'inin bilgisayar veya tablete sahip oldukları, %40,3'lük kısmının internet bağlantı problemi olduğu saptanmıştır. Can (2020), çalışmasına göre bu dönemde, açık ve uzaktan eğitime yönelik önemli bir talep artışı olmuştur. Ayrıca, toplumda açık ve uzaktan eğitim hizmetlerinin önemi anlaşılmaya başlamıştır. Karaca & Kelam (2020), çalışmalarında elde edilen bulgulara göre, genel olarak uzaktan eğitim sisteminde öğretmenlerin kendilerini yeterli gördükleri ve uygulama katılımlarına özel çaba göstererek kaliteli bir eğitim hizmeti sunmaya çalıştıkları ancak bazı sistemsel teknik konularda ve değerlendirme dönüt noktasında sıkıntılar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Qamar, vd. (2021), araştırmalarında Tıp fakültesi öğrencilerinin ve öğretmenlerinin covid19 salgını sırasında karşılaştıkları e-öğrenme zorluklarına ilişkin algılarını keşfetmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda salgın dönemi e-öğrenmenin olumsuz yönlerinin iletişim açığı, sınırlı teknik destek, dijital uçurum ve plansız müfredat olduğunu belirtmiştir. Sahu (2020), çalışmasında üniversitelerin salgının seyrini yavaşlatmak için bir dizi önlem alması gerektiğini belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını desteklemek için bu süreçte uygun danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kancınar (2024) tarafından yapılan araştırmada; uzaktan eğitimin zaman ve mekan yönünden avantaj sağladığı fakat zamanı kontrol etme ve uzaktan eğitimde ders veriminin düşük olması yönüyle de dezavantaj sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Onan, Kaya, & Özkoçak, (2023); uzaktan eğitim sürecinde engelli öğrencilerin alınan önlemlerle ve geliştirmelerle akademik başarılarının artabileceği ve devamında uzaktan eğitim imkanlarının başarılarını anlamlı bir şekilde artırmak için kullanılabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Mohan, McCoy, Carroll, Mihut, Lyons, & Domhnaill (2020) çalışmalarında öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde gerekli donanımına sahip olma ve internet erişimi ile ilgili sorun yaşadıkları görülmüştür.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni ile yürütülmüştür. Olgubilim araştırmalarında amaç bireyin bir durum ya da olguya ilişkin deneyimlerini ve duygularını irdeleyerek, olgu ile ilgili genel bir anlayış ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin pandemi dönemi

aldıkları uzaktan eğitimle ilgili öğrenci görüşlerini betimlemeye yöneliktir. Bu çalışmada pandemi sürecinde ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitimde neler deneyimlediklerini derinlemesine anlamaya çalışmak için olgubilim deseni seçilmiş, temalar ve kodlar oluşturularak betimsel analiz yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan iki devlet ortaokulunda öğrenim gören toplam 40 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Bu araştırmada çalışma grubu gönüllülük esaslarına uygun olarak belirlenmiş ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç mümkün olduğunca çeşitli vakalardan bilgi toplamak ve bu çeşitlilik içerisinde ortak noktalar tespit etmektir (Çelik, 2022). Maksimum çeşitlilik örneklemesinde genelleme kaygısı olmamakla birlikte, araştırmanın amacı gözetilerek belirlenen durumların arasındaki ortak ve farklı yönlerin, örüntülerin ortaya çıkarılması ve problemin daha geniş çerçeveden ele alınmasıdır (Büyüköztürk vd., 2013). Buna göre çalışmada farklı cinsiyet, yaş, okul ve sınıf düzeyine sahip ortaokul öğrencileri araştırmaya dahil edilmiştir. Bu şekilde, ortak uzaktan eğitim deneyimine sahip ortaokul öğrencilerinde çeşitliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bu araştırmada sağlık durumu, bütçe, olanaklar, zaman ve ekonomiklik göz önüne alınarak örneklem olarak iki okul seçilmiştir. Araştırmada görüşme yoluyla toplanan verilerden derinlemesine bilgi edinmek için daha az sayıda örnekleme ulaşılması amaçlanmıştır. Bu sebeple her iki okuldan 20’şer kişi olmak üzere toplam 40 kişilik bir örneklem seçimine gidilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ortaokul öğrencileri Ö1,Ö2,Ö3...Ö40 şeklinde belirtilmiştir. Araştırmada veriler Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul izni alınarak toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların kendi bakış açılarından daha derinlemesine veri elde edilmesini sağlayacağı için yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Görüşme formlarını geliştirirken literatür taraması sonuçlarından, araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerden ve öğrenci görüşlerinden yararlanılarak temel sorular ve sondalar hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, on sekiz görüşme sorusundan ve bazı sondalardan oluşturulmuş daha sonra bir alan, iki ölçme-değerlendirme uzmanı tarafından yapı, kapsam ve dil geçerliliği açısından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak üç öğrenci

ile pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamadan alınan dönütlerle birlikte on beş görüşme sorusuna ve sondalara göre son şekli verilmiştir. Böylece kapsam geçerliliğinin sağlandığı düşünülmektedir. Görüşme formunun güvenilirliği Miles & Huberman (1994)'ın; “Güvenirlik = uzlaşma sayısı/uzlaşma + uzlaşmama sayısı” formülü kullanılmıştır (Akt: Tavşancıl ve Aslan, 2001, 81): Buna göre güvenilirlik %88 olarak bulunmuştur. Araştırmada kullanılan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde öğrencilerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmış olan 9 soru, ikinci bölümünde ise, pandemi dönemi uzaktan eğitim ile ilgili öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış olan 15 açık uçlu soru bulunmaktadır. Yüz yüze görüşmeler her bir öğrenci ile yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Araştırmada kullanılacak anket gerekli izinler alınarak uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin belirlenen kod ve temalara göre özetlenip yorumlandığı nitel analiz türüdür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2013). Araştırma kapsamında 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul iline bağlı bulunan iki devlet ortaokulunda öğrenim gören toplam 40 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Veri analizi çalışmasında öğrencilerle yapılan görüşmeler sonrası notlar satır satır incelenmiş ve verilerin kodlamaları yapılarak bir kod listesi oluşturulmuştur. Kod listelerinden birbiriyle ilişkili olanlar bir araya getirilerek tematik kodlama yapılmıştır. Kodlayıcılar oluşan kodları karşılaştırdıktan sonra kodların son haline karar verilerek verilerin tümü kodlanmıştır. Ardından birbiriyle benzer özellikteki kodlar bir araya getirilerek bazı kodlar birleştirilmiştir. Elde edilen kodlar verilerde bulunan ifadeleri belirlemeye yönelik yapılmış ve devamında benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Doğrudan alıntılarda öğrenciler (Ö1,Ö2,Ö3 gibi) kodlama yapılarak belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda öğrencilere ait demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 1		
<i>Çalışma Grubundaki Ortaokul Öğrencileriyle İlgili Demografik Bilgiler</i>		
Demografik Değişkenler		Frekans
Cinsiyet	Kadın	22
	Erkek	18

Yaş	10 yaş	10
	11 yaş	14
	12 yaş	8
	13 yaş	8
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	4
	Çalışmıyor	36
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	33
	Çalışmıyor	7
Annenin öğrenim düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	2
	Okuma-yazma biliyor	3
	İlkokul mezunu	18
	Ortaokul mezunu	10
	Lise mezunu	6
	Üniversite mezunu	1
	Yüksek lisans mezunu	1
	Doktora mezunu	-
Babanın öğrenim düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	-
	Okuma-yazma biliyor	2
	İlkokul mezunu	16
	Ortaokul mezunu	7
	Lise mezunu	13
	Üniversite mezunu	3
	Yüksek lisans mezunu	-
	Doktora mezunu	-
Kardeş sayısı	1	1
	2	14
	3	17
	4	6
	5	3
	6	-
	7	-

	8 ve daha fazla	-
Evde ders çalışırken yardım alınan kişi	Anne	16
	Baba	5
	Ağabey veya abla	20
	Diğer yakınlar	3
	Almıyorum	3
Bilgisayara sahip olma	Var	16
	Yok	24
Cep telefonuna sahip olma	Var	33
	Yok	7
Tablete sahip olma	Var	11
	Yok	29
Cihazla oyun oynama durumu	Evet	35
	Hayır	5
Ailenin gelir düzeyi	3000 tl altı	17
	3001-6000tl arası	20
	6000 tl üstü	3

Tablo 1'e göre toplam 40 ortaokul öğrencisinden oluşan çalışma grubunun 22'si kadın, 18'i erkek öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde; 11 yaş yanıtını veren öğrenciler 14 kişi, % 35 ile çalışma grubunun en büyük kısmını oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin çalışma durumunun dağılımı incelendiğinde; Çalışmıyor cevabını veren 37 kişi, %90 ile dağılımın en büyük kısmını oluşturmuştur. Öğrencilerin babanın çalışma durumuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; 33 kişi (%82,5) ile öğrencilerin büyük çoğunluğunun çalışıyor cevabı verdiği görülmektedir.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim düzeyi dağılımı incelendiğinde ilkokul mezunu yanıtı 17 kişi, %42,50 ile dağılımın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Benzer şekilde babalarının öğrenim düzeyi dağılımı incelendiğinde ilkokul mezunu yanıtı 16 kişi, %40 ile dağılımın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde; %40 ile on altı kişi dağılımın büyük kısmını oluşturmaktadır. Evde ders çalışırken yardım alınan kişi sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, ağabey veya abla yanıtını veren 17 kişi %42,5 ile dağılımın büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun bilgisayara ve tablete sahip olmadığı görülürken telefona sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin sahip oldukları cihazlarla çoğunluğunun oyun oynadığı görülmektedir. Araştırmadaki öğrencilerin gelir durumuna bakıldığında 3001-6000 TL arası gelir düzeylerinin olduğu yanıtını verenler dağılımın büyük bir kısmını oluşturmuşlardır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması için alan yazın incelenerek araştırmanın amacına uygun görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu geliştirilme aşamasında uzman araştırmacıların görüşleri alınmıştır ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formu uzman görüşleri doğrultusunda revize edildikten sonra pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda da geçerlik ve güvenirlilik kavramları nicel araştırmalarda olduğu gibi önemlidir, sadece nitel araştırmalarda, yapılan gözlemler ve görüşme sorularına karşılık araştırmacıların aldıkları yanıtlarla ilgili olarak kullanılırlar (Büyüköztürk vd., 2013). Bu araştırmada iç geçerlik için çeşitlilik, etkileşim ve uzman incelemesi, dış geçerlik için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örneklem, iç güvenirlilik için tutarlılık incelemesi, dış güvenirlilik için teyit incelemesi çalışmaları yapılmıştır. Araştırmada inandırıcılığın sağlanması için veriler, katılımcılarla uzun süreli etkileşimler içerisinde toplanmıştır. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin iki farklı okuldan seçilmesi, aynı okulda bulunan öğrencilerin sınıf düzeylerinin ve şubelerinin farklı olması aynı zamanda çalışmaya katılan öğrencilerin gönüllülük esasıyla belirlenmesiyle çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın her aşamasında uzman görüşlerine başvurularak, gerekli yerlerde dönüt ve düzeltmeler yapılmıştır. Kodlayıcılar arası tutarlılık Miles ve Huberman (1994) güvenirlilik formülüne göre hesaplanmış ve kodlayıcılar arası tutarlılık %88 bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmanın güvenilir olduğu söylenebilir.

Etik Konular

Bu araştırma, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu'nun 07.10.2021 tarih ve E-77082166-302.08.01-185608 sayılı onayı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Çalışma, bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra verilerin toplanacağı okullara gidilerek çalışmaya katılacak gönüllü öğrencilerle tanışma gerçekleşmiştir. Tanışmanın ardından öğrencilere katılımın gönüllülük ilkesine dayandığı 35 belirtilerek araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme öncesinde öğrencilere görüşmenin yaklaşık kaç dakika süreceği bilgisi verilmiş ve görüşme esnasında herhangi bir sebepten görüşmeyi yarıda kesebilecekleri belirtilmiştir. Öğrencilerin kimliklerini açığa çıkaracak hiçbir bilginin paylaşılmayacağı ifade edilmiştir ve öğrencilerden gelen tüm sorular yanıtlanmıştır. Verilerin toplanacağı gruptaki öğrencilerden ve öğrenci velilerinden yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılacak öğrenciler belirlendikten sonra veri toplama aracının uygulanması aşamasında araştırmacı her bir öğrenci ile birebir görüşmeler yaparak araştırma verileri toplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Soru 1,2,3,4 ve 5 alt problemlerdeki 1. ve 2. problem cümlesine yönelik toplanan bulgular olup 6,7 ve 8. sorular 3. problem cümlesine yönelik ve 9. soru da 4. problem cümlesine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek için öğrencilerin sorulan sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bulgulardır.

- 1- Uzaktan eğitim sürecinde desteğe ihtiyaç duyduunuz mu? Duyduysanız ne gibi? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2			
<i>Uzaktan Eğitim Sürecinde Desteğe İhtiyaç Duyma Durumuna İlişkin Görüşler</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekan s	Yüzde
Cihaz desteği	Ö9,Ö11,Ö18,Ö22, Ö23,Ö24,Ö34, Ö35	8	%17,02
Anlamadığım konularda	Ö7,Ö10,Ö25,Ö26,Ö27,Ö29,Ö31, Ö33,Ö36	9	%19,15

İnternet desteği	Ö2,Ö10,Ö12,Ö13,Ö15,Ö23,Ö32, Ö35	8	%17,02
Uygulamaları kullanmakta	Ö19,Ö20,Ö9,Ö11,Ö14,Ö16,Ö17, Ö2,Ö20,Ö21, Ö38,Ö39,Ö40	13	%27,66
Duymadım	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö28,Ö30, Ö37	9	%19,15
Görüşler Toplamı		47	%100

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde desteğe ihtiyaç duyma ile ilgili verilerden 5 bulguya ulaşılmıştır. Bunlar uygulamaları kullanmakta (%27,66), anlamadığım konularda (%19,15), ihtiyaç duymadım (%19,15), cihaz desteği (%17,02), internet desteğine (%17,02) şeklinde sıralanmıştır.

Soru ile ilgili öğrenci görüşlerinin bir kısmı aşağıdaki gibidir:

“Bilgisayarda uzaktan eğitim uygulaması bazen donuyordu, sesler gidiyordu babamdan yardım aldım.”(Ö16)

“Zoom ingilizce olduğu için nasıl kullanacağımı anlamıyordum. Bu konuda desteğe ihtiyaç duydum.”(Ö38)

“Eba çöktüğü için Zoom’dan yapmaya başladık. Zoom’da da bazen yeşil ekran çıkıyordu nasıl düzelteceğimi bilmiyordum. Kapatıp yeniden açmak zorunda kalıyordum. Ben bağlanana kadar ders bitiyordu.”(Ö11)

“Desteğe ihtiyaç duydum çünkü konsantre olamıyordum bu sebepten işlenen konuları anlamakta zorluk çekiyordum. Canlı ders dışında özel bir eğitim almam gerekti.” (Ö36)

“Bilgisayar ve tabletim olmadığı için Eba’ya giremedim.” (Ö18)

“İnternet sürekli gidiyordu internet desteğine ihtiyacımız vardı.”(Ö13)

2- Uzaktan eğitim sürecinde yararlandığınız ders hangisi? Neden? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3

Uzaktan Eğitim Sürecinde Bir Dersten Yararlanmanın Nedeni İle İlgili Görüşler

Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Dersi önemli bulduğum için	Ö8,Ö39,Ö34,Ö33,Ö2,Ö7	6	%11,11
Eğlenceli olduğu için	Ö15, Ö23,Ö30,Ö27	4	%7,41
Bol soru çözdüğümüz için	Ö12,Ö23,Ö36,Ö35,Ö27	5	%9,26
Derse giren kişi sayısı az olduğu için	Ö25,Ö26,Ö33,Ö23,Ö35,Ö32	6	%11,11
Öğretmenin ilgisi ve anlatımı güzel olduğu için	Ö9,Ö13,Ö16,Ö17,Ö18,Ö21,Ö28,Ö31,Ö19,Ö2,Ö7,Ö37	12	%22,22
Dersi sevdiğim için	Ö1,Ö3,Ö5,Ö6,Ö22,Ö24,Ö30,Ö19,Ö14	9	%16,67
Dersi daha kolay anlayabildiğim için	Ö4,Ö6,Ö29,Ö31,Ö34,Ö36,Ö40,	7	%12,96
Ders saati uygun saatlerde olduğu için	Ö2,Ö7,Ö14,Ö20,Ö38	5	%9,26
Genel Toplam		54	%100

Tablo 3'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde bir dersten daha iyi yararlanmanın sebepleriyle ilgili verilerden 8 bulguya ulaşılmıştır. Soru ile ilgili öğrenci görüşlerinden bir kısmı aşağıdaki gibidir;

“Matematik öğretmenimiz bizimle ayrı ayrı ilgilendi. Anlattığı konuları anladım, soruları cevaplayabildim.” (Ö31)

“Matematik ve fen derslerinden memnun kaldım çünkü değişik kaynaklardan anlattılar.” (Ö9)

“Matematik hem o dersi sevdiğim için hem de derslerimiz eğlenceli geçiyordu onun için benim açımdan daha verimli oldu.” (Ö30)

“Fen bilimleri çünkü ilgimi çekiyor.” (Ö22)

“Derste az kişi olmamız bence çünkü daha fazla soru çözebiliyorduk bize sıra daha geliyordu.” (Ö26)

“Az kişi olduğumuzda daha fazla konuşabiliyorum.” (Ö33)

“Türkçe testler çözüyorduk daha verimli oluyordu.” (Ö12)

“Fen, matematik ve beden eğitimi en verimliydi. Çünkü bu dersler arada oluyordu. Sabah ilk derslerden bir şey anlamıyordum çünkü kalktığım gibi derse giriyordum uyanıp.” (Ö38)

“İlk derslerde uyukum oluyordu genelde hızla kalkıp acele ile derse geçiyorduk tam odaklanamıyordum ama ara saatlerdeki dersleri iyi anladım.”(Ö7)

“Kalktığımda ilk derslerde kahvaltı yapmamış oluyordum, aç oluyordum ve ilk dersleri anlamıyordum ama sonraki dersler iyiydi.”(Ö14)

3- Uzaktan eğitiminde online derslerinizin dezavantajlı yönleri nelerdir? Derste yaşadığınız sorun varsa bunlar nelerdir? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4			
<i>Uzaktan Eğitimde Online Derslerin Dezavantajlı Yönlerine İlişkin Görüşler</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Eba giriş sorunu ve bekleme süresi uzunluğu	Ö1,Ö12,Ö15,Ö18,Ö19Ö20, Ö25,Ö26,Ö30, Ö32,Ö33,Ö34,Ö35,Ö38	15	%13,39
Sistem problemleri	Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12, Ö13,Ö18,Ö19,Ö21,Ö24Ö28, Ö31,Ö34,Ö36,Ö39Ö40	16	%14,29
Konsantrasyon problemi	Ö20,Ö22,Ö24,Ö37	4	%3,57
Soru sorarken rahat olamamak	Ö14,Ö15,Ö16,Ö17, Ö19,Ö20,Ö24,Ö30	8	%7,14
Öğretmenin teknoloji okuryazarlığı eksikliği	Ö12,Ö39	2	%1,79
İnternet kesintisi	Ö1,Ö2,Ö3,Ö8,Ö10, Ö11,Ö13,Ö16,Ö17,Ö22Ö26, Ö27,Ö28,Ö29,Ö36	15	%13,39
Ses ve görüntü sorunu	Ö9,Ö10,Ö11,Ö13,Ö14,Ö18, Ö19,Ö20,Ö21, Ö29,Ö37,Ö39	12	%10,71
Ders adedinin fazla sürenin kısa olması	Ö5,Ö25,Ö26,Ö36	4	%3,57
Cihaz eksikliği	Ö6,Ö19,Ö32,Ö38,Ö40	5	%4,46
Zoom'un İngilizce olması	Ö1,Ö3,Ö6,Ö9,Ö12, Ö15,Ö16,Ö20,Ö37, Ö38,Ö39	11	%9,82
Uyanır uyanmaz derse girmek	Ö1,Ö2,Ö17,Ö32	4	%3,57
Uygun olmayan ortamda ders yapmak	Ö4,Ö6,Ö23,Ö35,Ö39	5	%4,46
Öğretmenlerimizi görememek	Ö6,Ö12,Ö15,Ö18,Ö20,Ö40	6	%5,36
Ekran karşısında uzun süre vakit geçirmek	Ö3,Ö7,Ö8,Ö18,Ö22	5	%4,46
Görüş Toplamı		112	%100

Tablo 4’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde online derslerin dezavantajlı yönlerine ilişkin verilerden 14 farklı bulguya ulaşılmıştır. Bunlar sırasıyla sistem problemleri (%14,29), internet kesintisi (%13,39), Eba giriş sorunu ve bekleme süresi uzunluğu (%13,39), ses ve görüntü sorunu (%10,71), Zoom’un ingilizce olması (%9,82), Soru sorarken rahat olamamak (%7,14), öğretmeni görememek (%5,36), cihaz eksikliği (%4,46), ekran karşısında uzun süre vakit geçirmek (%4,46), uygun olmayan ortamda ders yapmak (%4,46), uyanır uyanmaz derse girmek (%3,57), konsantrasyon problemi (%3,57), ders adedinin fazla sürenin kısa olması (%3,57) ve öğretmenin teknoloji okur yazarlığı eksikliği (%1,79) şeklindedir.

Öğrencilerden bazılarının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir;

“Hep donuyordu, beni ve arkadaşlarımı dersten atıyordu hatta bazen öğretmenleri bile atıyordu, sesler karışıyordu ve geç geliyordu.” (Ö21)

“Derslere girmekte zorlanıyordum internet çekmiyordu, uygulama sürekli dersten atıyordu ve zor oluyordu.” (Ö36)

“Eba çöktüğü için Zoom’dan yapmaya başladık. Zoom’dan da bazen yeşil ekran çıkıyordu nasıl düzeltereğini bilmiyordum. Kapatıp açıyordum sonra ben bağlanana kadar ders bitiyordu.”(Ö12)

“Eba’da donma var ve sürekli site çöküyor bu yüzden engel olduğu zamanlar oldu. Ayrıca okuldaki kadar rahat soru soramıyoruz. Okuldaki ders ortamı evde olmuyor. Adapte olmak zor.” (Ö32)

“Zoom ingilizce olduğu için zorlandım.” (Ö3)

“İlk Zoom’dan ders işlemeye başladığımızda programı kullanmakta zorlandım. Hiçbir şey bilmiyordum. Sonradan alıştım ama Türkçe olsa daha iyi olurdu.” (Ö20)

“Derslerin dezavantajı bence yüz yüze olmaması, öğretmeni görerek ders işlediğimizde daha verimli oluyor.”(Ö18)

“ Uyanır uyanmaz dersin başına geçiyordum o yüzden ilk dersler benim için verimli değildi.” (Ö37)

4- Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin önerileriniz nelerdir? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5			
<i>Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime İlişkin Öneriler</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Uzaktan eğitimdeki ders adedinin azaltılması	Ö6,Ö9,Ö18,Ö23,Ö24	5	%8,93
Uygulamaya dönük derslerin çıkarılması	Ö7,Ö8,Ö24,Ö38	4	%7,14
İnternet ve cihaz desteği	Ö10,Ö19,Ö20,Ö32,Ö33	5	%8,93
İnternet alt yapısının güçlendirilmesi	Ö1,Ö8,Ö11,Ö19,Ö17,Ö21,Ö24,Ö26,Ö27,Ö31	10	%17,86
Derslerin etkinlik ağırlıklı olması	Ö2,Ö3,Ö6,Ö7,Ö11,Ö21,Ö40	7	%12,50
Uzaktan eğitim uygulamalarının (Zoom, Eba vb.) geliştirilmesi	Ö4,Ö5,Ö16,Ö21,Ö23,Ö25,Ö28,Ö30,Ö31,Ö34,Ö39,Ö40	12	%21,43
Ders sürelerinin değiştirilmesi	Ö12,Ö13,Ö27,Ö29,Ö34,Ö35,Ö36,Ö37,Ö38	9	%16,07
Sabah derslerinin daha geç başlaması	Ö14,Ö15,Ö37,Ö39	4	%7,14
Görüşler Toplamı		56	%100

Tablo 5’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin önerileri 8 başlık altında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi (%21,43), internet alt yapısının güçlendirilmesi (%17,86), ders sürelerinin değiştirilmesi (%16,07), derslerin etkinlik ağırlıklı olması (%12,50), uzaktan eğitimdeki ders adedinin azaltılması (%8,93), internet ve cihaz desteği (%8,93), uygulamaya dönük derslerin çıkarılması (%7,14), sabah derslerinin daha geç başlaması (%7,14) şeklindedir. Öğrencilerden bazılarının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir;

“Uzaktan eğitim uygulamaları kesinlikle geliştirilmeli. İnternet ağları iyileştirilmeli ve öğrencileri derse katabilecek şeyler olmalı.” (Ö25)

“Zoom’un Türkçeleştirilmesini istiyorum.”(Ö16)

“Zoom’da da Eba’daki gibi sınıf grupları olmalı. Başka sınıftakiler, yabancılar derse giriyor bu engellenmeli.” (Ö34)

“Ders saatleri uzatılabilir derse girdim gireceğim bağlandım bağlanacağım derken süre bitiyor verim olmuyor.” (Ö27)

“Dersler biraz daha etkinlik ağırlıklı olmalı özellikle uygulamalı dersler.”(Ö3)

5- Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin avantajları nelerdir? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6			
<i>Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimin Avantajları İle İlgili Öğrenci Görüşleri</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Okul stresinin olmaması	Ö7,Ö8,Ö40,Ö18,Ö23,Ö28,Ö34,Ö38,Ö15,Ö13	10	%11,11
Giyinmeden derse girmek	Ö3,Ö4,Ö31,Ö35	4	%4,44
Okula gitmemek	Ö2,Ö3,Ö4,Ö6,Ö32,Ö40	6	%6,67
Ailemle daha yakın olmak	Ö1,Ö11,Ö22,Ö23,Ö33, Ö40	6	%6,67
Dersteyken bir şeyler yemek	Ö3,Ö12,Ö24,Ö27	4	%4,44
Her yerde derse girebilmek	Ö4,Ö19,Ö27,Ö37	4	%4,44
Yazılamayan yerleri ekran görüntüsü almak	Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13, Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö25, Ö34	12	%13,33
Video ile ders yapmak	Ö9,Ö10,Ö11,Ö12, Ö14,Ö15,Ö16,Ö17, ,Ö28,Ö38,Ö13	11	%12,22
Eğitimin devam etmesi	Ö6,Ö10,Ö20,Ö23,Ö27, Ö34	6	%6,67
Rahatlık	Ö2,Ö16,Ö24,Ö33,Ö37	5	%5,56
Ulaşım sıkıntısı çekmemek	Ö9,Ö13,Ö24,Ö39	4	%4,44
Zamandan tasarruf	Ö5,Ö17,Ö29,Ö35	4	%4,44
Hastalığı bulaştırmamak	Ö8,Ö14,Ö25,Ö31, Ö32,Ö35	6	%6,67
Online derslerin daha iyi olması	Ö6,Ö15,Ö36, Ö40,Ö13	5	%5,56
Avantajı yok	Ö26,Ö30,Ö21	3	%3,33
Görüşler Toplamı		90	%100

Tablo 6’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimi avantajları ile ilgili öğrenci görüşlerine ilişkin verilerden on beş farklı bulguya ulaşılmıştır. Bunlar yazılamayan yerleri ekran görüntüsü almak (%13,33), video ile ders yapmak (%12,22), okul stresinin olmaması şeklinde (%11,11), okula gitmemek (%6,67), hastalığı bulaştırmamak (%6,67), eğitimin devam etmesi (%6,67), ailemle daha yakın olmak (%6,67), online derslerin daha iyi olması (%5,56), rahatlık (%5,56), ulaşım sıkıntısı çekmemek (%4,44), zamandan tasarruf (%4,44), giyinmeden derse girmek (%4,44), derste bir şeyler yiyip içmek (%4,44), her yerde derse girebilmek (%4,44), avantajı yok (%3,33), sıralanmıştır.

“ Okuldaki derslerde yazamadığım yer fazla oluyordu, yetiştiremiyordum genelde. Online derslerde direkt ekran görüntüsü alıyordum.”(Ö9)

“ Öğretmenimizim derslerde video izletirdi ve daha keyifli oldu bence.” (Ö10)

“ Uzaktan eğitimin avantajı bana göre okul stresinin olmaması, daha rahattık evimizde.” (Ö7)

“Bence sadece hastalığı bulaştırmamak için avantajlıydı. Eğitime hiçbir katkısı olmadı yüz yüze eğitime göre.” (Ö31)

“Ailem ile daha yakın olmam çünkü yaşadığım sorunlarda okuldayken arkadaşlarıma soramadığım ya da yapamadığım şeyleri ailem ile yapmak daha iyi.” (Ö40)

“ Ulaşım vs. ayırdığımız zamanları derse ve kendimize ayırabildik.” (Ö29)

“ Dersteyken hep bir şeyler yiyip içebildim kimse de beni görmedi.” (Ö27)

6- Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinizle iletişimi nasıl sağlıyorsunuz? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7			
<i>Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenler İletişimin Nasıl Sağlandığı İle İlgili Görüşler</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Telefon	Ö1,Ö2,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö18,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25,Ö28,Ö37,Ö40	16	%23,19
Mail	Ö5,Ö22,Ö25	3	%4,35
Kısa mesaj	Ö1,Ö2,Ö9,Ö16,Ö17,Ö20,Ö22,Ö23,Ö25,Ö35,Ö37	11	%15,94
Whatsapp vb. uygulamalar	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25,Ö26,Ö27,Ö28,Ö29,Ö30,Ö31,Ö32,Ö33,Ö34,Ö35,Ö36,Ö37,Ö38,Ö39	39	%56,52
Görüşler Toplamı		69	%100

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinizle iletişimi nasıl sağlıyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplar Telefon, mail, kısa mesaj, whatsapp vb. uygulamalar olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar whatsapp vb. uygulamalar (%56,52), telefon (%23,19), kısa mesaj (%15,94), mail (%4,35) şeklinde sıralanmıştır.

Öğrencilerden uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinizle iletişimi nasıl sağlıyorsunuz? sorusuna, 39 kişi whatsapp, 16 kişi telefon, 11 kişi kısa mesaj,3 kişi de mail ifadesini seçmiştir. Öğrencilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde en fazla whatsapp uygulaması ile öğretmenleriyle iletişim kurduğu görülmektedir. Öğretmenlerle iletişimde en az tercih edilen yol ise mail olmuştur.

7- Öğretmenlerinizle ne sıklıkla iletişim sağlıyorsunuz? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8			
<i>Öğretmenlerle İletişim Kurma Sıklığı</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
İhtiyaç duyduğum her an	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö23,Ö24,Ö25,Ö26,Ö27,Ö28,Ö29,Ö30,Ö31,Ö32,Ö33,Ö34,Ö35,Ö36,Ö37,Ö38,Ö39,Ö40	39	%97,50
Ulaşmak mümkün değil	Ö22	1	%2,50
Görüşler Toplamı		40	%100

Tablo 8’de görüldüğü gibi pandemi dönemi öğretmenleri ile ne sıklıkta iletişim kurdukları, ihtiyaç duyduğum her an ve ulaşmak mümkün değil başlıkları altında toplanmıştır. İhtiyaç duyduğum her an (%97,50), ulaşmak mümkün değil (%2,50) şeklinde sıralanmıştır.

8- Pandemi sürecinde öğretmenlerinizle iletişiminiz nasıl? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9			
<i>Öğretmenlerle İletişimin Durumu</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
İletişim iyi	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25,Ö26,Ö27,Ö28,Ö29,Ö31,Ö32,Ö33,Ö35,Ö36,Ö37,Ö38,Ö39,Ö40	36	%90
Bazılarına ulaşmak mümkün değil	Ö7,Ö11,Ö30,Ö34	4	%10
Görüşler Toplamı		40	%100

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğrencilerin pandemi sürecinde öğretmenlerinizle iletişiminiz nasıl? Sorusuna verdikleri cevaplar iletişimimiz iyi (%90) ve bazılarına ulaşmak mümkün değil (%10) olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Öğrencilerin soru ile ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“İletişimimiz güzeldi, takıldığım yerlerde sorduğum her soruya cevap aldım ve öğretmenlerim bana karşı her zaman anlayışlı ve güler yüzlüydü.”(Ö25)

“Öğretmenlerimizle whatsapp üzerinden iletişim kuruyoruz, istediğim zaman ulaşabiliyorum.” (Ö19)

“Güzel ama bazı öğretmenlere ulaşmak zor oluyor onun dışında bir sıkıntı olmadı.” (Ö30)

9- Pandemi sürecinde arkadaşlarınızla iletişiminiz ve ilişkilerinizde bir değişim oldu mu? Olduysa ne gibi? Sorusuna ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10			
<i>Pandemi Sürecinde Arkadaşlık İlişkilerinin Nasıl Etkilendiğine İlişkin Görüşler</i>			
Kod	Katılımcılar	Frekans	Yüzde
Değişim olmadı	Ö1,Ö2,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8Ö9, Ö10,Ö11,Ö18,Ö27,Ö31, Ö38	13	%20,63
Daha az görüştük	Ö3,Ö19,Ö20,Ö22, Ö23,Ö28,Ö29,Ö30, Ö34,Ö37,Ö40	11	%17,45
İletişimimiz koptu, aramız açıldı, olumsuz değişim oldu	Ö4,Ö14,Ö16,Ö17, Ö22,Ö23,Ö24,Ö26, Ö33,Ö34,Ö35,Ö36, Ö37,Ö39,Ö40	15	%23,81
Hiç görüşmedik	Ö12,Ö13,Ö15,Ö22 Ö24,Ö26,Ö33,Ö34, Ö35,Ö36	10	%15,87
Asosyalleştim	Ö34,Ö35	2	%3,17
Sosyal ağlardan tanıştık, konuştuk	Ö5,Ö6,Ö25,Ö27,Ö31Ö34 ,Ö37,Ö38	8	%12,70
Daha da bağlandık	Ö2,Ö8,Ö21,Ö25	4	%6,35
Görüşler Toplamı		63	%100

Tablo 10’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin pandemi dönemi arkadaşlık ilişkilerinin nasıl etkilendiğine ilişkin görüşleri 7 grupta toplanmıştır. Bunlar, iletişimimiz koptu, aramız açıldı, olumsuz değişim oldu (%23,81), değişim olmadı (%20,63), daha az görüştük (%17,46), hiç görüşmedik (%15,87), sosyal ağlardan tanışıp konuştuk (%12,70), daha da bağlandık (%6,35), asosyalleştim (%3,17) şeklinde sıralanmıştır. Soru ile ilgili öğrenci görüşlerinden bazıları şu şekildedir.

“Değişim oldu arkadaşlarımızla kaynaşamadık ve tanıyamadık.” (Ö4)

“Genel olarak arkadaşlık bağlarımız zayıfladı.” (Ö16)

“Değişim olmadı, istediğim zaman arkadaşım ile yüz yüze olmasa da telefonla görüştük.” (Ö1)

“Ben arkadaşlarımla görüşemedim ama 2 tane arkadaşım var onlarla yine de görüştük.” (Ö3)

“Biz zaten 5. Sınıf olduğumuz için daha yüz yüze gelip samimi olamadık o yüzden bir değişim oldu.” (Ö12)

“Arkadaşlarımdan uzaklaştım pandemi azalana kadar görüşmedik bu bizi olumsuz etkiledi.” (Ö15)

“Hayır arkadaşlarımla uzaktan da olsa iletişim kurup görüşme imkanım oluyor.” (Ö6)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada pandemi dönemi ortaokul öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Görüşme verileri; Avantajlar, Dezavantajlar, Arkadaşlık ilişkileri, Öğretmenlerle iletişim olmak üzere dört başlık altında incelenmiş ve alan yazın ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Birinci Alt Problem: Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimde Öğrenme Sürecine Yönelik Olumlu Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Uzaktan eğitim zaman ve mekan anlamında bireysellik vermektedir. Öğrenci istediği yerde derse bağlanabilmekte ve elindeki teknolojik cihazla öğrenimini sürdürmektedir. Sınıfta arka sıralarda oturan bir öğrenci, öğretmene konum olarak uzakta olması, tahtayı öndeki arkadaşlarından görememesi aynı zamanda öğretmeninde sınıfın arka sıralarında mesafeden kaynaklı kontrolünü sağlayamaması ile birlikte arka sıralarda yaşanan gürültü öğrencinin derse etkin katılımını engellemekte ders verimini düşürmektedir. Uzaktan eğitimde ise öğrenci elindeki teknolojik aletle mekan anlamında uzakta olmasına rağmen dersin içerisinde olduğu derse etkin katıldığı sonucuna ulaşabiliriz. Öğrenci tablet, laptop vb. cihazla öğretmenin paylaştığı ekranı daha rahat görebilmekte, mikrofonunu kullanarak ses ve gürültüden yalıtılmış bir şekilde sesini net bir şekilde öğretmenine duyurabilme avantajına sahip olmaktadır. Bu da online derslerin işleniş kalitesine artıran avantajlarından bir tanesi olduğu sonuca ulaşılabilir.

Öğrenciler uzaktan eğitime hızlı bir şekilde geçilmek durumunda kalındığında, gerek donanım bakımında gerekse teknolojik hazırbulunuşluk düzeyleri bakımından hazır değillerdi. Pandeminin ilk dönemleri uzaktan eğitim sistemlerini kullanmaktaki beceri eksiklikleri zamanla giderilmiş, öğrenci uzaktan eğitim sistemlerini daha rahat kullanabilir duruma gelmiştir. Bu sonuçlar ışığında öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarını kullanma becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler uzaktan eğitimi benimsemişlerdir. Uzaktan eğitimin zaman ve mekânsal anlamda sağladığı özgürlük ve bireysellik öğrencilerin evde kendi ortamlarında rahat bir şekilde derse girmelerine olanak sağlamıştır. Aynı zamanda

ev ortamında daha rahat olduklarını aileleriyle de yakınlaştıklarını, vakit geçirebildiklerini, ders esnasında bir şeyler yiyip içebildiklerini evde rahat bir şekilde ders işleyebildiklerini, her yerde derse girebildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimin, ulaşım, zamandan tasarruf her yerde derse girebilme özgürlüğü, hastalıktan korunma, dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilmesi, okul stresini azaltma, öğrenciye mekânsal özgürlük sunma, sınıf ortamındaki dezavantajları (arka sıralarda görememe, ses, gürültü gibi) aza indirme, rahatlık sağlama, öğrencilerin aileleriyle daha fazla vakit geçirmelerini sağlama, derslerde; yazılamayan yerleri ekran görüntüsü olarak not alma, daha fazla video izleyerek ders işleme, daha fazla soru çözebilme şeklinde avantajlar sağladığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlar ışığında sürecin pozitif yönüne bakmak istersek acil uzaktan öğretim durumunun teknoloji kabulünü, eğitimde teknoloji kullanımını olumlu yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Alan yazına bakıldığında; uzaktan eğitim sistemlerine yönelik talebin arttığına ve eğitimde olumlu yönde öneminin anlaşıldığına değinilmiştir Can (2020). Araştırma sonuçlarına benzer şekilde Türker ve Dünder (2020), EBA' nın güçlü yönlerinin içeriğinin fazla olması, canlı ders yapabilme imkanı sağlaması, öğretmenlerin öğrencilerle soru paylaşımında bulunabilmesi ve kontrolünü sağlayabilmesi olarak ifade etmişlerdir. Çevre, (2023) çalışmasında ise öğrencilerin EBA yerine kullanım kolaylığı açısından ZOOM uygulamasını tercih ettiklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda çalışma örneklemindeki öğrencilerin her birinin uzaktan eğitime erişecek cihaza sahip olduklarını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarını destekler nitelikteki bir diğer çalışmada; Beyazkürk, Dinçer ve Anliak (2007), pandemi sürecinin eğitim teknolojilerini kullanma becerilerine olumlu yönde katkı yaptığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Altun-Ekiz, (2020) öğrencilerin büyük bir çoğunluğu için uzaktan eğitimin, teknolojik cihazlarla sanal ortamda rahatlık ve kolaylık sağladığını belirtmiştir. Benzer ve Akkaya'nın (2021), çalışmasında fen bilimleri öğretmenleri, uzaktan eğitimle sadece teorik derslerin verilmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Konca ve Çakır (2021) çalışmasına göre uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin dersleri en fazla EBA ve ZOOM platformlarından takip ettiklerini, en az ise TV yayınlarını tercih ettiklerini belirtmiştir.

İkinci Alt Problem: Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim süreci hakkındaki olumsuz görüşleri incelendiğinde öğrencilerin sistem problemleri, ses ve görüntü sorunu, EBA sistemine bağlanma ve bekleme süresi sorunu üzerinde durdukları görülmektedir. Bununla birlikte internet problemleri, cihaz eksikliği, öğretmeni görememek, ekran karşısında uzun süre vakit geçirmek, öğretmenin teknoloji okur yazarlığı eksikliği, konsantrasyon problemi, soru sorarken rahat hissedememek, derslerin süresinin kısa olması, ZOOM uygulamasının İngilizce olması, uyanır uyanmaz derse girmek de görüşler arasında yer almıştır. 21. Yüzyılda çoğu yerde internet alt yapısının olmasına rağmen hala internet erişiminin kısıtlı olduğu yerler bulunmaktadır. Öğrenciler internet kesintisinin uzaktan eğitim derslerine bağlanma ve bu derslere devam etme noktasında olumsuz etkiler yaptığını ifade etmiştir. Bulgular, interneti problemlerinin uzaktan eğitim derslerinin verimini düşürdüğünü ve internet alt yapılarının iyileştirilmeden uzaktan eğitimden tam olarak verim alınamayacağını destekler niteliktedir. Sadece öğrencilerin değil, öğretmenlerinde internet problemleri yaşaması uzaktan eğitim sürecinde online derslerin anlaşılmasını güçleştirdiği görülmektedir. Karakuş vd., (2020) çalışmasında öğretmenlerin internet bağlantısı sorunu yaşadığını ifade etmiştir. Adak ve Koç (2022) çalışmalarında internete ve cihaza sahip olamayan öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine katılamadıklarını ve yeterli bir alt yapı desteği olmadan uzaktan eğitimin verimli olmayacağını belirtmiştir. Aynı zamanda öğrenciler öğretmenlerin teknoloji okuryazarlığının eksik olmasında öğretmenlerden kaynaklı uzaktan eğitim problemleri olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada Zoom uygulamasının İngilizce dilinde olması ve Türkçe dil seçeneğinin olmamasının uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin uygulamayı kullanmasını zorlaştırdığı ve derse bağlanmakta sorun yaşamalarına sebep olduğu görülmüştür. Öğrenciler ders esnasında sistemsal bir uyarıyı veya bağlanma sürecindeki yönergeleri anlamakta güçlük çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun uzaktan eğitimde derse bağlanma sürecini olumsuz etkilediği söylenebilir. Bulgular doğrultusunda Zoom uygulamasına Türkçe dil seçeneğinin eklenmesinin sistemi kullanmayı daha anlaşılır hale getirebileceği ortaya çıkmıştır. Araştırmada uzaktan eğitim sürecinde ders açısından sınırlılıklar, uyanır uyanmaz derse bağlanmak, uygun olmayan ortamda ders yapmak, ders sürelerinin kısa olması, ders esnasında soru sorarken rahat olamamak, konsantrasyon problemi, öğretmeni görememek, ekran karşısında uzun süre vakit geçirmek ve uygulamaya dönük derslerin verimli olmaması şeklinde karşımıza çıkmıştır.

Benzer şekilde Erol ve Erol (2020), ebeveynlerin uzaktan eğitim sürecinde evde uzaktan eğitim sürecini yönetemediklerini ve bunun sonucunda öğrencilerin akademik başarılarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin ev ortamında çalışma disiplinini edinemediklerini ve bu süreci yönetmede başarısız olduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde ekran karşısında uzun süreler vakit geçirmeleri de olumsuz görüşlerin arasında yer almıştır. Öğrencilerin ifadelerine göre uzaktan eğitim derslerinde sabit pozisyonda saatlerce eğilerek oturmaları, duruş bozuklukları yaşamalarına ve vücut ağrıları yaşamalarına sebep olmuştur. Öğrencilerin uzaktan eğitim derslerinde fiziksel birtakım sorunlar yaşamamaları için doğru duruş ve ekrana bakma mesafesi gibi eğitimler verilmesi, evde hareket etmelerinin sağlanması bu durumun önüne geçilmesine etkili olabilir. Mengüç, (2022) velilerle yaptığı çalışmada velilerin pandemi süreci uzaktan eğitim uygulamalarının olumsuz yönlerinden birinin çocukların teknolojik cihazların başında fazla süre geçirmesi olduğu görüşünü sıkça belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırmadaki bulgular ışığında uzaktan eğitim sürecinde uygulamaya dönük derslerin yetersiz olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Uzaktan eğitimin planlanmasında uygulamaya dönük derslerin geliştirilmesi ve uzaktan eğitime uygun hale getirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu konu ile ilgili olarak Yıldız (2020) çalışmasında üniversite öğrencilerinin aldıkları uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelediği çalışmada üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim derslerinde özel program olarak sıklıkla ZOOM uygulamasını tercih ettiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin 15 tanesi (%13,39) uzaktan eğitimin dezavantajlı yönlerinden birinin EBA giriş sorunu ve bekleme süresi uzunluğu olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada sistemin yavaş olması, sistemin donması, sistemin çökmesi, sistemin öğrenciyi dersten atması, tekrar bağlanma sürecinde karşılaşılan zorluklar ve bağlanma süresinin uzunluğu şeklinde görüşler ön plana çıkmıştır. EBA’ da sisteme girişin uzun süreler alması öğrencilerin 30 dakikalık uzaktan eğitim derslerinin büyük çoğunluğunu kaçırmasına neden olduğu söylenebilir. Öğrenci görüşlerine göre konsantrasyon problemi yaşamaları da uzaktan eğitimin dezavantajlarından biri olmuştur. Öğrencilerin derslere yeteri kadar konsantre olamamaları, internet kesintisi, cihaz eksikliği gibi nedenlerle derslere adapte olamayışları ve devam sıkıntısı yaşamaları uzaktan eğitim derslerine konsantre olmayı zorlaştırdığı da gelen görüşler arasındadır. Aynı zamanda bu sonuçlar benzer şekilde uluslararası çalışmalarda (Mohan, vd. 2020; Sahu, 2020) sonuçları destekler niteliktedir. Bir diğer önemli nokta ise öğrencilerin sistemsel problemler yaşamasıdır. Ses ve görüntülerin ders esnasında gitmesi, derste aniden yeşil ekran çıkması ve seslerin karışması uzaktan eğitimi olumsuz yönde etkilemiştir.

Araştırmanın sonuçlarına paralellik gösteren çalışmalardan biri Laçın, (2021) 'in yaptığı çalışmada da alt yapı yetersizliğin ve EBA sistemindeki aksamalara değinilmiştir. Uluslararası yapılan benzer çalışmalardaki sonuçlar araştırma bulgularını destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Qamar, 2021 çalışmasında uzaktan eğitimin iletişim açığı ve teknik destek yönünden eksiklikleri olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü Alt Problem: Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerle İletişimlerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin en fazla (%56,52) Whatsapp ve (%23,19) telefon konuşması ile iletişim kurdukları araştırmanın bulgularındandır. Ayrıca öğrenciler (%97,50) ihtiyaç duydukları her an , (%2,50) ulaşmak mümkün değil cevabını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük bir kısmının öğretmenleri ile istediklerinde ve ihtiyaç duyduklarında iletişim kurdukları sonucuna ulaşılabilir. Yine online ders esnasında da ZOOM ve EBA gibi online ders platformlarının mesaj kısmından veya online ders esnasında mikrofonu kullanarak da öğretmenleriyle iletişime geçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğrenci görüşleri incelendiğinde, uzaktan eğitimde online derslerin, geleneksel sınıf ortamında öğrencinin ilgisini dağıtan ve iletişimi engelleyen gürültü faktörünü ortadan kaldırması, öğrencinin sesini öğretmene net bir şekilde iletmesi, öğrencilerin öğretmenleriyle olan iletişimini olumlu yönde etkileyen sonuçlardan biri olmuştur.

Pandemi dönemi aynı zamanda öğretmene sadece okul sınırları içinde değil, ulaşım sağlayan teknolojik cihazlar ve online dersler sayesinde her an her yerde ulaşılabilirliği arttırmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin fiziksel olarak ayrı kaldığı uzaktan eğitim sürecinde, öğretmenler şahsi telefon numaralarını öğrencilerle paylaşmak durumunda kalmışlardır. Sınıflar için açılan Whatsapp okul grupları öğrencilerin öğretmenleri ile daha kolay yazma iletişim kurma imkanı sağlamıştır. Öğrencilerin büyük bir kısmının (%97,50) öğretmenleri ile ihtiyaç duydukları her an iletişim kurabildikleri cevabı oldukça yüksek bir orandır. Öğrenci öğretmen iletişimde geri dönüt düzeltmenin arttığı sonucuna ve öğretmenlere daha kolay ulaşılabilirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına paralel olarak Deli (2021) yaptığı çalışmasında, pandeminin ilk döneminde fen bilimleri öğretmenleri, öğrencilerde internet, bilgisayar gibi araçların bulunamadığını belirterek, öğrencilerle karşılıklı etkileşim gerektiren tekniklerin gerçekleştirilmediğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Erol ve Erol (2020), uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin öğrencileriyle iletişime geçmelerinin öğrencileri mutlu ettiğini, öğretmenlerin pandemi sürecinde öğrenciyle iletişim kuramalarının öğrenciyi olumsuz

etkilediğini ve öğrencilerin bu süreçte öğretmenleriyle iletişim kurmak istediklerini belirtmiştir. Benzer şekilde Metin, Gürbey ve Çevik (2021), öğretmenlerin uzaktan eğitimdeki canlı derslerde sınıf kontroölünü ve disiplinini sağlamada zorluk çektiklerini, öğrencilerle etkili bir iletişim sağlayamadıklarını, öğrencilerin derse aktif katılımını ve derse yönelik ilgilerini artıramadıklarını ifade etmiştir.

Dördüncü Alt Problem: Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Arkadaşlık İlişkilerine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Arkadaşlık, seçilerek ve tercih edilerek oluşturulan ve devam ettirilen bir ilişkidir (Aytaç & Tan, 2019). Öğrenciler okulda sadece ders işleyip akademik anlamda gelişmezler, teneffüs çocukların sosyal ve psikolojik olarak gelişmelerini sağlar. Öğrencilerin okul ile birlikte arkadaşlık ilişkileri gelişmekte, bununla birlikte de arkadaşlık ilişkilerinde birtakım sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler bu dönemde arkadaşlarıyla olan iletişimlerini teknolojik cihazlarla devam ettirmeye çalışmışlardır. Öğrencilerin pandemi dönemi arkadaşlık ilişkilerinizde bir değişim oldu mu olduysa ne gibi bir değişim oldu sorusuna verdikleri cevaplar sırasıyla; iletişimimiz koptu, aramız açıldı, olumsuz değişim oldu (%23,81), değişim olmadı (%20,63), daha az görüştük (%17,46), hiç görüşemedik (%15,87), sosyal ağlardan tanışıp konuştuk (%12,70), daha da bağlandık (%6,35), asosyalleştik (%3,17) şeklinde olmuştur. Bulgular ışığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun arkadaşlık ilişkilerinin değiştiği sonucuna ulaşılabilir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu pandemi sürecinde arkadaşlık ilişkilerinde olumsuz yönde bir değişim olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerden bazıları yüz yüze görüşmemekten kaynaklı, arkadaşlık bağlarının zayıfladıklarını, aralarının açıldığını ve iletişimlerinin azaldığını daha az iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu sene 5. Sınıfa gelen öğrenciler ilkököl kademesinden ortaoköl kademesine geçtikleri için yeni bir okula yeni bir sınıf ortamına uzaktan eğitimle geçmişler, sınıf arkadaşlarını ve öğretmenlerini online dersler aracılığıyla tanıma fırsatı elde etmişlerdir. Bazı 5. Sınıf öğrencileri sınıf arkadaşlarıyla birbirlerini tam tanıyıp kaynaşma fırsatı bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğrenci konu ile ilgili paylaşımını şu sözlerle ifade etmiştir: “Biz zaten 5. Sınıf olduğumuz için daha yüz yüze gelip samimi olmadık o yüzden bir değişim oldu.” (Ö12) ifadelerini kullanmıştır. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda pandemi sürecinin yönettiği yüz yüze iletişim kuramama, aynı mekanı paylaşamama sebeplerinden dolayı öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde kopmalara, iletişimlerinin azalmasına, karakter olarak çekingen içe kapanık olan

öğrencilerinde yalnızlıklarının derinleştiği, bunun sonucunda da öğrencilerin psikolojik olarak da olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Akkaş ve Bakırtaş (2019), gençlerin sosyal ağları yeni arkadaşlıklar kurmak, var olan arkadaşlarıyla iletişim kanallarını çeşitlendirmek amacıyla oldukça yoğun kullandıklarını belirtmiştir. Öğrenciler pandemi döneminde iletişim kurma ve sosyalleşme ihtiyaçlarını sosyal ağlar ve canlı dersler aracılığıyla karşılamışlardır. 5.sınıfa geçen öğrenciler canlı derslerde tanışma fırsatı bulmuş sosyal ağlarla iletişimlerini sürdürmüş ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirme imkanı elde etmişlerdir. Öğrenciler ders bitiminde ZOOM uygulamasından ayrı bir oturum açıp sınıf arkadaşlarıyla konuştuklarını ve bu şekilde arkadaşlıklarını ilerlettiklerini ifade etmişlerdir. Whatsapp ödev gruplarından karşılıklı ödev alışverişi yapılması iletişim kurdukları bir diğer alan olmuştur. Araştırma sonuçlarına paralel şekilde McKenna, Green ve Gleason, (2002), Gerçek hayattaki arkadaşlıklarla sosyal ağlar üzerinden kurulan arkadaşlıkların sanılanın aksine birbirinden farklı olmadığını hatta çevrimiçi ortamlarda kurulan arkadaşlıkların daha samimi olduğunu ve arkadaşlık kurmayı kolaylaştırdığını, bunun sebebinin de sosyal ağlarda bireylerin kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri olduğunu belirtmiştir. Yine Sop ve Demirci (2021), Okulların yüz yüze eğitime ara vermesi, çocukların oyun ortamlarının okul dışı ortamlarda devam etmesine neden olmuş ve çocukların oyun ortamlarının ve oyun arkadaşlarının değiştiğini ifade etmiştir. Erol ve Erol (2020), ebeveynlerle yaptığı çalışmada, pandemi sürecinde ebeveynler, çocukların arkadaşlarından uzak kalmalarının arkadaşlık ilişkilerine olumsuz etkisi olduğunu, sosyal çevrelerinin azaldığını ve saldırgan davranışlarında artma gözlemlendiğini ifade etmişlerdir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda bazı öneriler sunulmuştur.

- Canlı ders platformlarında sohbet kutusunda öğretmenleriyle iletişim kuran öğrencilerin iletişimlerinde ifade gücünü ve derslerde soru-cevap etkinliklerinin verimini artırmak için sohbet kutusu ayarlarının geliştirilmesi, sohbet kutusuna matematiksel sembollerin, karekök-üslü ifade gibi simgelerin ve formül seçeneğinin klavyeye eklenmesi ve geliştirilmesi uzaktan eğitim derslerinin etkililiğini geliştirebilir.
- Öğretmenlerin online derslerde sınıf disiplini sağlamak ve soru cevap etkinliklerinde gürültü faktörünü azaltmak için soru cevap etkinliklerinde chat-box mesaj seçeneğini kullanmaları bu hususta yardımcı olabilir.

- Bu araştırmadaki sorulara verilen yanıtların farklı demografik özelliğe sahip okullarda ve şehirlerde farklılaşma gösterip göstermeyeceği araştırılabilir.
- Öğrencilerin uzaktan eğitimde teknolojik aletleri ve canlı ders uygulamalarını etkin ve verimli kullanabilmeleri ve hatta içerik oluşturabilmeleri için, kodlama, bilişim teknolojilerini kullanma, Zoom ve Eba gibi canlı ders platformlarının detaylı kullanımı ile ilgili eğitimler verilmeli ve bu eğitimlerden ne derece yararlandıkları tespit edilerek bu konudaki eksiklikler giderilmelidir.
- İnternet alt yapısının olmadığı yerlerin tespiti ve bu eksikliğin giderilmesi hususunda çalışmalar yürütülmelidir.
- . Uzaktan eğitimde online sınıf mevcudunun düşük olması ders içi etkileşimi ve verimi artırabilir. Kalabalık sınıflar uzaktan eğitim derslerinde ikiye bölünebili

Kaynakça

- Adak, M. M., & Koç, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde bilişim teknolojileri öğretmenlerinin deneyimlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 30-45.
- Akkaş, C., & Bakırtaş, H. (2019). Sosyal ağlarda arkadaş olmak: Keşifsel bir araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(18), 5-38.
- Altun - Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(Özel Sayı 1), 1-13.
- Altunişik, R., Coşkun, R., & Yıldırım, E. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya.
- Aytaç, Ö., & Tan, M. (2019). Arkadaşlık üzerine kuramsal yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 345-359.
- Benzer, S., & Akkaya, M. M. (2021). Pandemi sürecinde fen bilimleri alanında uzaktan eğitim. *SBedergi*, 5(8), 19-46.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., & Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 0(26), 13-26.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Brooks, S. K., Smith, L. E., Webster, R. K., Weston, D., Woodland, L., Hall, I., & Rubin, G. J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact: rapidevidencereview. *Eurosurveillance*, 25(13). <https://doi.org/10.2807/1560-7917.es.2020.25.13.2000188>
- Bryce, C. I., & Fraser, A. M. (2022). Students' perceptions, educational challenges and hope during the COVID-19 pandemic. *Child, Care, Health and Development*, 48(6), 1081-1093.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları . *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Çevre, Ç. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Süreci Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Academic Social Resources Journal*.
- Çelik, S. (2022). Araştırma yöntem ve teknikleri II. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.

- Çiftçi, B., & Aydın, A. (2020). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu hakkında fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 5(2), 111-130.
- Deli, S. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin pandemi sürecindeki deneyimlerinin ve pandemi sonrası sürece ilişkin önerilerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Düzgün, S. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim. *Çaydanlık Dergisi*, (4), 1-15. <https://rize.meb.gov.tr/rista/caydanlik-dergi.asp?d=oku&id=4419> sayfasından erişilmiştir.
- Erol, M., & Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 4(1), 529-551.
- Kancınar, F. (2024). Üniversite öğrencilerinin pandemi dönemi uzaktan eğitim uygulamaları hakkındaki görüşleri (Atatürk Üniversitesi örnekleminde). *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 132-154. <https://doi.org/10.51948/auad.1309361>
- Karaca, Ş., & Kelam, D. (2020). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu hakkında fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*(5), 7-18.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-24. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Konca, A. S., & Çakır, T. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile okul öncesi eğitimden ilkökula geçiş hakkında veli görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 520-545.
- Laçın, G. (2021). Pandemi dönemi meslek liselerinde uygulamalı derslerin uzaktan eğitim sürecinde incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- McKenna, K. Y., Green, A. S., & Gleason, M. E. (2002). Realitonship formation on the internet: What's the Big attraction? *Journal of Social Issues*, 58(1), 9-31.
- MEB (2020b). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktanegitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr> sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2021b). <https://www.meb.gov.tr/6-eylulde-tam-zamanli-olarak-yuz-yuze-egitimbaslayacak/haber/23878/tr> adresinden 25 Ekim 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Mengüç, E. (2022). *İlkokul öğrenci velilerinin salgın(pandemi) döneminde uzaktan eğitim uygulamalarında yaşadıkları sorunların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Metin, M., Gürbey, S., & Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Mohan, G., McCoy, S., Carroll, E., Mihut, G., Lyons, S., & Domhnaill, C. M. (2020). Learning for all? Second-level education in Ireland during COVID-19. ESRI Survey and Statistical Report Series Number 92.
- Onan, K., Kaya, H., & Özkoçak, Y. (2023). Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının engelli öğrencilerin akademik başarısına etkisi: Bir vakıf üniversitesi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 150-171.
- Qamar, K., Kiran, F., Khan, M. A., Sayed, N. R., Iram, M., & Rauf, A. (2021). Challenges of e-learning faced by medical teachers and students during COVID-19 pandemic. *Pakistan Armed Forces Medical Journal*, 71, 3-9.
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4).7541-7541. Doi: 10.7759/cureus.7541.
- Santos, J., De Jesus, L. F., Sealmoy, R. R., & Fajardo, R. R. C. (2021). Online distance learning amidst COVID-19. *IJERI- International Journal of Educational Research and Innovation*, (15), 291-304.
- Schuck, R. K., & Lambert R. (2020). “Am I Doing Enough?” Special Educators’ Experiences with Emergency Remote Teaching in Spring 2020. *Education Sciences*. 10(11), 320. <https://doi.org/10.3390/educsci10110320>.
- Sop, A., & Demirgiran, Ş. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde bir köyde yaşayan altı yaş çocukların oyun yaşantıları. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 196-208.
- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Türker, A., & Dündar, E. (2020). COVID-19 Pandemisi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342.
- Yadigar, G. (2010). Uzaktan eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

- Yıldız, V. A. (2020, Haziran). *Üniversite öğrencilerinin pandemi dönemi aldıkları eğitime ilişkin görüşleri*. International Conference on Interdisciplinary Educational Reflections (ICIER). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yılmaz, E., Mutlu, H., Güner, B., Doğanay, G., & Yılmaz, D. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği* (Cilt 25). Konya: Palet.
- YÖK (2020). *Basın açıklaması*
<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx> adresinden erişilmiştir.
- YÖK (2021). Uzaktan eğitim ve kalite güvencesi <https://portal.yokak.gov.tr/kategori/uzaktan-egitim/> adresinden erişilmiştir.
- Zan, N., & Umut Zan, B. (2020). Koronavirüs ile acil durumda eğitim: Türkiye'nin farklı bölgelerinden uzaktan eğitim sistemine dahil olan edebiyat fakültesi öğrencilerine genel bakış. *Elektronik Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394.

Yazarlar Hakkında

Gülşah Rumeysa MALKAMAK

Gülşah R. MALKAMAK, 2014 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği alanında öğrenim görüp, 2016 yılında Kastamonu Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği alanında lisans eğitimini tamamladı. 2023 Ocak ayında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2019 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ortaokulunda Matematik öğretmeni olarak çalışmaktadır. 2020 yılında İlk ve Ortaokul Öğrencilerinin Teneffüsle İlgili Görüşleri adlı çalışması Diyarbakır International Pegem Conference on Education (IPCEDU) Kongresi'nde Bildiri özeti olarak yayımlanmıştır. Akademik ilgi alanları arasında, kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları, öğrenme ortamlarına yönelik nitel gözlemler, uzaktan eğitim, teknolojinin eğitim faaliyetlerinde etkin kullanılması yer almaktadır.

Tel (İş): +90 212 771 40 04

Eposta: g.rumeysa67@gmail.com / malkamak745@hotmail.com

Doç. Dr. Halük ÜNSAL

Halük ÜNSAL, lisans eğitimini 1996 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü programında, yüksek lisans eğitimini 2001 yılında ve doktora eğitimini 2007 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Halen Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Web tabanlı öğretim, eğitim psikolojisi, eğitime bilimine giriş, öğretmen ve teknoloji, bilgisayarda istatistiksel veri analizi derslerini yürüten Ünsal, çok sayıda projede de görev almıştır. Akademik çalışma alanları arasında harmanlanmış öğrenme yaklaşımı, beyin temelli öğretim, bilgi işleme kuramı, web destekli eğitim, ters yüz öğrenme, sosyal ve beşeri bilimler, öğretim programları yer almaktadır.

Posta adresi: Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bosna Binası, Ankara

Eposta: unsalh@gazi.edu.tr

Tel (İş): +90 202 168 0

URL: <https://avesis.gazi.edu.tr/unsalh>